

Les branques

(ALDC, V, 1142. Les branques)

Branca i *rama* són els mots predominants en el conjunt del territori. Fabra les distingia així: *branca* “cadascuna de les parts en què es divideix i es subdivideix el tronc dels arbres, especialment les que arrenquen del mateix tronc [...] i les que arrenquen d’aquestes (anomenant-se les altres, cada vegada més primes, *brancons*, *branquells* i *branquillons*)”; *rama* “cadascuna de les darreres branques d’un arbre portadores de fulles” (DG_I, 1932). Aquesta diferència és expressada d’aquesta manera pels informadors: *branques* “més gruixudes que les rames” 34, 136, 172; *rames* “part de fora” 5, “amb fulla” 40, “lo més fi” 105, “conjunt de brots” 37, “conjunt de brancallons” 60, “conjunt de branques” 72, “cada branca té sa seva rama” 80, “més menudes que els camals” 87, 100, “més menudes” 137, “més fines, més primes” 154, 181, “més exteriors” 150.

Branca (s. XIII), d’origen fosc, potser deriva del preromà *WRANKA ‘mà’, per la comparació de les ramificacions amb els membres d’un animal (cf. oc. *branca*, fr. *branche* i, amb significat específic, it. *branca* ‘pota; grapa’). En són der. *branc* (s. XIV) 86, 90, 96, 105, de caràcter regressiu, *brancalló* 60 (pron. *brancaió*), compost de *brancall*, un col·lectiu (com, per ex., *pedruscall*), i el suf. dim. -ó (< -ONE), com són col·lectius *brancallada* 53, *brancada* 23, 39, 67, 97 i *brancam* 80, formats respectivament amb el suf. -ada i -am.

Rama (s. XIII) (*rama forana* 132) és una formació analògica del llat. FOLIA, pl. de FOLIUM ‘fulla’, a partir de RAMUS ‘branca’; der. col·lectius: *ramatge* 36, 162 (pron. *ramatxe*), *ramulla* 151, 155 (pron. *r[e]mulla*) i l’aragonesitzant *ramerio* 166, 185.

La resta de significants obeeixen a aquestes motivacions: 1) ‘capdamunt’: *cimal* (s. XIX) (var. [θ]imal 132, 134, 138, 139, amb pas de c’ > [θ]), der. de *cim* (< CYMA [← gr.] ‘tija tendra de la col o d’altres plantes’ → ‘punt culminant, cim’, amb canvi a masculí per atracció de *cap*, *pic*, → “branca grossa” 77, 103, 131, 132, 135, 136, 138, “branques o braços principals” 134, 158, “branca de la creuera” 173); *capçada* 30, der. de *capçar* ‘fer o reforçar el cap d’una cosa’ (< llat. vg. CAPITARE, der. de CAPUT ‘cap’), passat a ‘conjunt de branques més primes’; *capcina* 27, der. de *capcinar*, des de ‘extrem superior d’un arbre’ convertit en ‘conjunt

de branques més primes’, si no és a partir de ‘moure (el cap, l’extrem)’ que també és el sentit de *capcinar* (cf. alg. *nau* 85);

2) ‘bifurcació, enforcament’: *camals* (var. *quimals* 102, 107, 111), der. de *cama* (< llat. vg. CAMBA, cf. oc. *camba*, it. *gamba*, fr. *jambe*), pròpiament ‘comes dels pantalons’ → ‘cadascuna de les bifurcacions d’un arbre’ i simplificat en “branques dretes” 18, “les branques més grosses” 125; *rossellx* ‘camals gruixuts per al foc’ 93; *braços* 155, 156, 160, 162, 164, 169, 181, del llat. BRACHIUM;

3) ‘que penja’: *faldes* 125, del germ. *FALDA ‘plec’, a partir de ‘faldons, cada una de les parts d’una peça de vestit, que penja’; *barballeres* 152, der. de *barba* (< BARBA), des de ‘manyoc de pèl’, ‘apèndix carnós que penja’;

4) ‘lluc, rebrot’: *pollissos* 130, der. de *poll* (< PULLUS ‘rebrot’) més el suf. -ís ‘propi de’ (cf. *pedris*, *ferris*); *refillolets* 164, compost del prefix *re-*, *fillol* i el dim. -et, realitzat com a ‘brots de les branques’; *naiximents* 164, der. de *naixer* (< llat. vg. NASCERE), ‘que neix, sorgeix d’un lloc’;

5) ‘branca principal’: *bessa* 46, 63, d’origen fosc, referit a “branca grossa” 46, “enforcadura de l’arbre” 63; *guies* 87, der. de *guiar* (< potser gòtic *WIDAN ‘ajuntar-se; guiar’), a partir de ‘branca principal que serveix com de mare de les altres’; *tronc* 40, 161, del llat. TRUNCUS ‘tallat de l’arbre’;

6) ‘conjunt de brots’: *brosta* 119, d’origen incert, potser preromà, ‘conjunt de fullatge i brots tendres’; *brots* 149, del gòtic *BRŪT (cf. mapa 745);

7) ‘doblegar-se (les branques)’: alg. *nau* 85 ← logudorès i campidanès *nae*, *nai* (< NAVE) influït per *annaigare* ‘doblegar-se, dit de les branques carregades de fruit’ (DES).

Branques i *rames* es reparteixen el domini, sovint amb matisos semàntics diferencials; *cimals* és predominantment val. i mall., mentre que *camals* és propi del nord-occ. Notem els or. *capcina*, *capçada* i *bessa*.

Són mots normatius *branca*, *brancam*, *brancada*, *brancatge*, *branquilló*, *rama*, *ramatge*, *bessa*, *cimal*, *camal*, *pollís*, *brosta*, des del DG_I, 1932.